

Paweł Cegiełko

Żołnierze zawodowi jako nauczyciele akademiccy w uczelniach wojskowych

Roczniki Administracji i Prawa 13, 201-216

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

ŻOŁNIERZE ZAWODOWI JAKO NAUCZYCIELE AKADEMICCY W UCZELNIACH WOJSKOWYCH**

WPROWADZENIE

O uczelniach wojskowych w sensie normatywnym możemy mówić począwszy od dnia 1 września 2005 r., kiedy weszła w życie ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym¹. Zreformowane wówczas zostało w sposób fundamentalny wyższe szkolnictwo wojskowe, zrezygnowano bowiem z jego ustrojowej odrębności² od powszechnego systemu szkolnictwa wyższego. Jednocześnie ustawodawca podjął próbę odpowiedniego określenia sytuacji prawnej wojskowych nauczycieli akademickich, wprowadzając w ustawie m.in. do działu trzeciego o pracownikach uczelni szereg przepisów odnoszących się do żołnierzy zawodowych pełniących służbę wojskową na stanowiskach nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych.

Od momentu ukazania się pierwszych założeń projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, przez cały okres jej obowiązywania i ostatniej zasadniczej nowelizacji ustawą z dnia 18 marca 2011 r.³, problematyka sytuacji prawnej nauczycieli akademickich budziła i nadal budzi powszechne zainteresowanie społeczne. Dlatego wydano znaczną liczbę opracowań zarówno naukowych, jak i popularnych różnych zagadnień z tym związanych⁴. Nie przywiązuje się w nich jednak wagi do odrębności pozycji wojskowych nauczycieli akademickich, wynikającej w pierwszej kolejności z niepracowniczego charakteru stosunku prawnego, na podstawie którego żołnierze zawodowi świadczą pracę typową dla nauczycieli akademickich. Dlatego wydaje się uzasadnione uzupełnienie dotychczasowych wypowiedzi doktryny prawniczej przez przedstawienie stanowiska w tym zakresie.

Krótką formą artykułu z samej istoty nie nadaje się do wyczerpującego omówienia wielu zagadnień składających się na prezentowaną problematykę, w związku z czym przedstawione

* mgr; radca prawny oraz doktorant w Katedrze Prawa Pracy i Polityki Społecznej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

** Według stanu prawnego na dzień 15 czerwca 2013 r.

¹ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r., poz. 572 z późn. zm.).

² Ustrojowa odrębność wyższych szkół wojskowych wynikała z ustawy z dnia 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym (Dz.U. z 1992 r. Nr 10, poz. 40 z późn. zm.), która utraciła moc w związku z wejściem w życie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

³ Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84, poz. 455 z późn. zm.).

⁴ Por. publikacje z tego zakresu w: *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej* i powołaną tam literaturę, rocznik 2012: W. Pudełko, *Charakter prawny norm ograniczających dodatkowe zatrudnienie nauczycieli akademickich*; M. Lekston, *Ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych jako przyczyna rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem akademickim*; W. Pudełko, *Kilka uwag na tle pojęcia podstawowego miejsca pracy nauczyciela akademickiego*; rocznik 2011; A. Węgrzyn, *Węzłowe problemy dotyczące zatrudnienia w szkołach wyższych w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z porównaniem do założeń projektowych*; M. Lekston, *Wypowiedzenie stosunku pracy nauczyciela akademickiego*; rocznik 2010; M. Lekston, *Dyferencjacja zatrudnienia w szkole wyższej. Analiza kryteriów*; rocznik 2007/2008; M. Lekston, *Przekształcenia przedmiotowe stosunku pracy w szkole wyższej*.

zostaną wybrane kwestie, które zdaniem autora można uznać za reprezentatywne dla dokonania próby oceny aktualnego stanu prawnego.

PODSTAWA ŚWIADCZENIA PRACY

Żołnierze zawodowi świadczą odpłatnie pracę podporządkowaną na podstawie stosunku prawnego typu administracyjnego nawet wówczas, gdy jest ona wykonywana w jednostce organizacyjnej nie-wchodzącej w skład Sił Zbrojnych RP. Taki przypadek jest określany jako pełnienie zawodowej służby wojskowej na stanowiskach służbowych w instytucjach cywilnych⁵. Oznacza to, że żołnierz zawodowy może pełnić służbę wojskową w każdej uczelni, która realizuje szczególne zadania na rzecz obronności i bezpieczeństwa Państwa. Niniejszy artykuł nie jest jednak poświęcony analizie przedmiotowego przypadku. Zakresem zainteresowania objęte bowiem zostało wyłącznie pełnienie zawodowej służby wojskowej na stanowiskach nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych, które – z samej definicji – nie tylko nadzoruje Minister Obrony Narodowej⁶, ale jednocześnie są jednostkami wojskowymi⁷. Chodzi także o żołnierzy zawodowych w służbie czynnej⁸, a więc niepozostających w rezerwie⁹ ani w stanie spoczynku¹⁰, w rozumieniu pragmatyki służbowej. Wskazane rozróżnienie wymagało podkreślenia ze względu na częściowo odmienną sytuację prawną powołanych grup żołnierzy zawodowych.

Co do zasady stosunek służbowy żołnierzy zawodowych regulowany jest przez pragmatykę służbową. Zaobserwować jednak można szereg przypadków, w których ze względu na wykonywanie przez żołnierza zawodowego określonego zawodu do jego stosunku służbowego znajdują zastosowanie ustawy regulujące wykonywanie danego zawodu. Przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym w zakresie działu o pracownikach uczelni nie stosuje się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej, wyznaczonych do wykonywania zadań poza wojskiem, na stanowiskach nauczycieli akademickich w jednostkach organizacyjnych uczelni¹¹.

Z przytoczonego brzmienia przepisu można wyprowadzić wniosek, że skoro ustawa wprost określa, do których żołnierzy zawodowych zajmujących stanowiska nauczycieli akademickich nie stosuje się jej przepisów w dziale o pracownikach uczelni, to do wszystkich innych przedmiotowe przepisy znajdują zastosowanie. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych, które są jednocześnie jednostkami wojskowymi, a tym samym do żołnierzy zawodowych będących nauczycielami akademickimi w uczelniach wojskowych nie odnosi się przesłanka wyznaczenia do wykonywania zadań poza wojskiem. Do wspomnianej grupy żołnierzy zawodowych powinny w związku z tym znajdować zastosowanie przepisy o pracownikach uczelni¹².

⁵ Por. art. 22 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 lutego 2010 r. w sprawie służby wojskowej żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w instytucjach cywilnych (Dz.U. Nr 28, poz. 147 z późn. zm.).

⁶ Por. art. 2 ust. 1 pkt 24 i art. 252 ust. 3 i 4 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁷ Por. art. 5 ust. 1 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 461 z późn. zm.).

⁸ Por. art. 3 ust. 1 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

⁹ Por. art. 122 ust. 1 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

¹⁰ Por. art. 122 ust. 2 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

¹¹ Por. art. 158 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹² Por. W. Sanetra [w:] W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 377, zdaniem którego przepisy działu trzeciego prawa o szkolnictwie wyższym *Pracownicy uczelni* mają zastosowanie do żołnierzy zawodowych jako nauczycieli akademickich; przeciwny pogląd prezentuje P. Nowik [w:] M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 859, zdaniem którego prawo

Wśród przepisów o pracownikach uczelni znajdujemy jednak szereg przepisów odnoszących się wyłącznie do żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych, które modyfikują niektóre zasady dotyczące nauczycieli akademickich w ogólności. Rodzi to taką konstrukcję, w której przepisy o pracownikach uczelni jako szczególne wyłączają zastosowanie do wojskowych nauczycieli akademickich wojskowej ustawy pragmatycznej jako ogólnej, jednocześnie wyraźnie odsyłając w wielu miejscach do przepisów ogólnych teże pragmatyki służbowej. Przypadki takie zostaną omówione poniżej. Natomiast w tym miejscu wypada podkreślić, że w sytuacji braku odesłania do pragmatyki służbowej do wojskowych nauczycieli akademickich powinny znajdować zastosowanie przepisy o pracownikach uczelni. W świetle tego stwierdzenia poważne wątpliwości budzą przypadki regulacji w pragmatyce służbowej mogących znajdować zastosowanie do wojskowych nauczycieli akademickich materii odrębnie uregulowanej w przepisach o pracownikach uczelni. Przykład takiej regulacji zostanie także podany poniżej.

W uczelniach wojskowych żołnierzy zawodowych wyznacza się na stanowiska nauczycieli akademickich i zwalnia z tych stanowisk na zasadach i w trybie określonych w przepisach pragmatyki służbowej¹³, w związku z czym uczelnia nie nawiązuje ani nie rozwiązuje z nimi stosunku pracy, czy też rzecz traktując szerzej – stosunku zatrudnienia. Biorąc pod uwagę wskazane przepisy, wyznaczenie i zwolnienie nauczyciela akademickiego będącego żołnierzem zawodowym będzie uzależnione od woli organu zewnętrznego¹⁴ w stosunku do uczelni wojskowej, a nie jej rektora. Ustawa przewidziała dwa wyjątki w tym zakresie. Pierwszy dotyczy wyznaczenia, ale już nie zwolnienia prorektora uczelni wojskowej właściwego do spraw realizacji zadań uczelni jako jednostki wojskowej, które to wyznaczenie następuje na wniosek rektora¹⁵. Natomiast drugi obejmuje zwolnienie żołnierza zawodowego ze stanowiska nauczyciela akademickiego, który podjął dodatkowe zatrudnienie w ramach stosunku pracy u innego pracodawcy bez uzyskania zgody, które także wymaga wniosku rektora¹⁶.

Na tle wyznaczenia nauczyciela akademickiego na stanowisko należy postawić pytanie, czy decyzja o jego wyznaczeniu może być równoznaczna w skutkach z aktem stanowiącym podstawę zatrudnienia na potrzeby wskazania podstawowego miejsca pracy w rozumieniu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁷. W celu udzielenia odpowiedzi, powinno się mieć na uwadze, że organ właściwy do wyznaczenia na stanowisko nauczyciela akademickiego nie został wyposażony w kompetencje do jednostronnego i władczego wskazania uczelni wojskowej jako podstawowego miejsca pracy konkretnego nauczyciela akademickiego. Zważyć także należy, że w odniesieniu do żołnierzy zawodowych ustawa nie zawiera przepisu analogicznego jak w przypadku aktu mianowania oraz umowy o pracę, gdzie wprost zostało określone, iż ich elementem jest informacja, czy uczelnia jest podstawowym miejscem pracy w rozumieniu ustawy. Natomiast podstawą zawarcia takiej informacji w akcie mianowania jest złożenie przez nauczyciela akademickiego na piśmie stosownego oświadczenia. Milczenie ustawodawcy we wskazanej kwestii może uzasadniać wniosek,

o szkolnictwie wyższym nie ma zastosowania do żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych.

¹³ Por. art. 118 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁴ Organy właściwe do wyznaczania i zwalniania żołnierzy zawodowych ze stanowisk służbowych określa art. 44 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

¹⁵ Por. art. 73 ust. 3 i art. 78 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, w których mowa jest o wyznaczeniu i odwołaniu, a nie zwolnieniu ze stanowiska służbowego.

¹⁶ Por. art. 129 ust. 10 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁷ Por. art. 2 ust. 1 pkt 33 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

że dla wojskowego nauczyciela akademickiego uczelnia wojskowa, w której został on wyznaczony na stanowisko nauczyciela akademickiego, nie musi być wcale podstawowym miejscem pracy w rozumieniu ustawy. W konsekwencji żołnierz zawodowy, będący nauczycielem akademickim, w uczelni wojskowej może zostać zatrudniony na podstawie umowy o pracę albo mianowania w innej uczelni jako podstawowym miejscu pracy w rozumieniu ustawy. Dodatkowy argument na poparcie przedstawionego stanowiska płynie z przepisów ustawy określających wymagania dla rektora uczelni wojskowej¹⁸. Rektora uczelni wojskowej wyznacza bowiem Minister Obrony Narodowej spośród żołnierzy zawodowych posiadających co najmniej stopień naukowy doktora, zatrudnionych w uczelni wojskowej jako podstawowym miejscu pracy, albo posiadających co najmniej stopień wojskowy generała brygady lub kontradmirała i wówczas odpadają wymagania co do posiadania stopnia naukowego oraz zatrudnienia w uczelni jako podstawowym miejscu pracy. Stąd zdaje się wynikać, że ustawodawca wprost dopuszcza takie sytuacje, kiedy rektor uczelni wojskowej, będący żołnierzem zawodowym, nie pozostaje zatrudniony w tej uczelni jako podstawowym miejscu pracy. Z drugiej strony podkreślić wypada, że ustawa nie formułuje takiego wymagania, aby żołnierz zawodowy wyznaczony na rektora uczelni wojskowej był wcześniej zatrudniony w tej uczelni w charakterze wojskowego nauczyciela akademickiego, czyli wyznaczony na stanowisko służbowe nauczyciela akademickiego. Wystarczającym jest, że był on tam zatrudniony, a więc jako podstawa zatrudnienia wchodzi także umowa o pracę oraz mianowanie, gdyż w obu tych podstawach może zostać wskazane podstawowe miejsce pracy w rozumieniu ustawy.

Wyznaczenie żołnierza zawodowego na stanowisko nauczyciela akademickiego w uczelni wojskowej jest wprost uzależnione od posiadania kwalifikacji w postaci tytułu naukowego, stopnia naukowego lub tytułu zawodowego odpowiednio do stanowiska, z uwzględnieniem dodatkowych wymagań i kwalifikacji zawodowych, jeżeli statut danej uczelni wojskowej je określa¹⁹. Niejednoznaczne natomiast pozostaje ze względu na brak wyraźnego odesłania, czy dopuszczalne jest odstępianie od wymagań w przedmiotowym zakresie, w stosunku do żołnierza zawodowego, który stopień naukowy, stopień w zakresie sztuki lub tytuł zawodowy uzyskał za granicą. Kolejne wątpliwości powstają w związku z przepisem szczególnym określającym, że w uczelni wojskowej na stanowisku profesora wizytującego może być zatrudniona osoba posiadająca co najmniej stopień wojskowy generała brygady lub kontradmirała²⁰. Od takiej osoby nie wymaga się posiadania tytułu naukowego profesora ani stopnia naukowego doktora habilitowanego, ani też pozostawania w zatrudnieniu w innej uczelni. Ustawodawca nie wyraził się jednak precyzyjnie, wskutek czego zacytowany przepis może budzić poważne wątpliwości interpretacyjne. Z brzmienia przepisu nie wynika bowiem, czy chodzi w nim wyłącznie o generałów w czynnej służbie wojskowej, czy także w rezerwie lub stanie spoczynku. Nie jest również jasne, czy przytoczony przepis szczególny odnosi się jedynie do generałów wyznaczanych na stanowiska służbowe, czy także zatrudnianych w uczelni wojskowej poza stosunkiem służbowym żołnierza zawodowego, na podstawie umowy o pracę. Jeśli do żołnierzy zawodowych wyznaczanych w uczelniach wojskowych na stanowiska profesorów wizytujących znajduje zastosowanie także przepis, zgodnie z którym na stanowisku profesora wizytującego może być zatrudniona osoba będąca pracownikiem innej uczelni, posiadająca stopień naukowy doktora habilitowanego lub tytuł naukowy profesora, to można zająć stanowisko, że żołnierza zawodowego można wyznaczyć na dwa

¹⁸ Por. art. 73 ust. 1 i 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

¹⁹ Art. 118 ust. 5 wyraźnie odsyła do art. 114–116 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym przy wyznaczaniu żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe nauczycieli akademickich.

²⁰ Por. art. 115 ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

stanowiska służbowe nauczyciela akademickiego, w dwóch różnych uczelniach wojskowych, przy czym drugie z tych stanowisk będzie stanowiskiem profesora wizytującego. Racjonalność powołanej sytuacji powinna budzić jednak poważne zastrzeżenia w świetle zasad wynagradzania wojskowych nauczycieli akademickich. Ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym wyraźnie odsyła w tym zakresie do przepisów o uposażeniu żołnierzy zawodowych²¹, które z kolei wprost stanowią, że z tytułu pełnienia zawodowej służby wojskowej żołnierz zawodowy otrzymuje tylko jedno uposażenie²². Skoro nie ma przepisu równie jednoznacznie określającego, że żołnierz zawodowy może w tym samym czasie zajmować tylko jedno stanowisko służbowe, to w świetle powyższego wymagania zatrudnienia w innej uczelni, żołnierz zawodowy wyznaczony na dwa stanowiska nauczyciela akademickiego będzie otrzymywał z tego tytułu tylko jedno uposażenie.

Zatrudnienie na stanowisku nauczyciela akademickiego w wymiarze przewyższającym połowę etatu na czas określony lub nieokreślony w uczelni publicznej, a więc także w uczelni wojskowej, następuje po przeprowadzeniu otwartego konkursu, według trybu i warunków postępowania konkursowego określonego przez statut uczelni²³. Jednocześnie przepis odnoszący się do wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych wyraźnie odwołuje się do zasad i trybu wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe, określonych w ustawie o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, która nie przewiduje postępowania konkursowego jako trybu poprzedzającego wyznaczenie żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe w jednostce wojskowej, jaką jest uczelnia wojskowa. Powołana ustawa nie zawiera również odesłania do przepisów odrębnych, co może prowadzić do wniosku, że wyczerpująco reguluje zasady i tryb wyznaczania żołnierzy zawodowych na stanowiska służbowe w jednostkach wojskowych. Oznacza to, że w uczelni wojskowej będącej uczelnią publiczną ani jej organy, ani inni przedstawiciele środowiska akademickiego w zdecydowanej większości przypadków nie mają jakiegokolwiek wpływu na obsadę stanowisk nauczycieli akademickich będących żołnierzami zawodowymi. Zasygnalizowane zagadnienie nabiera szczególnego znaczenia, jeśli się zważy, iż wojskowi nauczyciele akademicy muszą spełniać dodatkowe wymagania i kwalifikacje zawodowe, jeżeli zostały określone w statucie danej uczelni wojskowej. Na tym tle powstaje niezwykle istotny problem, czy organ usytuowany na zewnątrz uczelni wojskowej, dokonujący wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko nauczyciela akademickiego w uczelni wojskowej, jest związany postanowieniami statutu tej uczelni, a następnie, przy ewentualnym założeniu, że tak, jakie są prawne konsekwencje ich naruszenia. Statut uczelni²⁴ nie jest bowiem prawem powszechnie obowiązującym. W odniesieniu do stosunku służbowego żołnierza zawodowego nie ma także charakteru zakładowego źródła prawa pracy w rozumieniu przepisów Kodeksu pracy²⁵, bowiem co do zasady, Kodeks pracy nie znajduje zastosowania do stosunku służbowego żołnierza zawodowego, zaś sama pragmatyka służbowa milczy w tym zakresie.

²¹ Por. art. 151 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

²² Por. art. 72 ust. 2 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

²³ Por. art. 118a ust. 1 i 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

²⁴ Zob. R. Raszewska-Skałecka, *Statut i regulamin szkolnego zakładu administracyjnego w świetle obowiązującego systemu źródeł prawa*, [w:] A. Szadek-Bratuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007, s. 37 i nast.; J. Korczak, *Statut szkoły wyższej w świetle nowych uregulowań*, [w:] A. Szadek-Bratuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007, s. 55 i nast.; R. Raszewska-Skałecka, *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródła prawa*, Wrocław 2007, s. 124 i nast.

²⁵ Por. art. 9 § 1 Kodeksu pracy.

Ponadto należy zwrócić uwagę jeszcze na co najmniej dwa aspekty trybu konkursowego zatrudniania nauczycieli akademickich. Po pierwsze, odnosi się on do zatrudnienia w wymiarze przewyższającym połowę etatu na czas określony lub nieokreślony. Żołnierz zawodowy może pełnić zawodową służbę wojskową jako służbę stałą – przez czas nieokreślony, albo jako służbę kontraktową – przez czas określony, nieprzekraczający dwunastu lat. Żołnierz zawodowy w służbie stałej jest wyznaczany na stanowisko służbowe na czas określony kadencją, trwającą od osiemnastu miesięcy do trzech lat, z możliwością jej przedłużenia na okres nie dłuższy niż dwanaście miesięcy oraz z możliwością jej powtórzenia na tym samym stanowisku, a także wyznaczenia na nową kadencję na inne stanowisko służbowe nauczyciela akademickiego w tej samej uczelni wojskowej²⁶. Jeśli zaś chodzi o wymiar czasu pracy (służby) wojskowego nauczyciela akademickiego, to zauważyć wypada, że ustawa pragmatyczna nie stanowi wyraźnie, że jest ona świadczona w pełnym lub niepełnym wymiarze. W tej sytuacji, ponieważ ustawa pragmatyczna wprost posługuje się sformułowaniami: czas nieokreślony i czas określony, to wydaje się uzasadnione stanowisko, że konkurs powinien poprzedzać decyzję o wyznaczeniu żołnierza zawodowego na stanowisko nauczyciela akademickiego w uczelni wojskowej. Dodatkowym argumentem przemawiającym za trafnością takiego twierdzenia jest wyraźnie sformułowany w ustawie wymóg ogłaszania informacji o konkursach na stronie internetowej m.in. Ministra Obrony Narodowej jako ministra nadzorującego uczelnie wojskowe. Skoro ustawa nie ograniczyła go do informacji o konkursach na stanowiska nauczycieli akademickich niebędących żołnierzami zawodowymi, to wydaje się przesądzać o konieczności informowania o konkursach także na stanowiska dla wojskowych nauczycieli akademickich.

Po drugie, w nawiązaniu do zagadnienia konkursu wydaje się konieczne poczynienie pewnych uwag do przepisu umożliwiającego zatrudnienie nauczyciela akademickiego bez postępowania konkursowego, jeśli nabył on uprawnienia emerytalne i zostaje zatrudniony na tym samym stanowisku w tej samej uczelni²⁷. Żołnierze zawodowi zajmują stanowiska służbowe określone w etacie uczelni wojskowej, nadanym przez Ministra Obrony Narodowej²⁸. Są to stanowiska służbowe dla żołnierzy zawodowych, w związku z czym zwolnienie wojskowego nauczyciela akademickiego z zajmowanego stanowiska służbowego podyktowane jego przejściem na emeryturę będzie oznaczało, że ponowne zatrudnienie w tej samej uczelni, ale już w charakterze cywilnego nauczyciela akademickiego, na podstawie umowy o pracę lub mianowania, nie nastąpi na to samo stanowisko, lecz ewentualnie na takie samo stanowisko przeznaczone jednak dla cywilnego nauczyciela akademickiego. Dlatego taki przypadek nie będzie uzasadniał odstąpienia od przeprowadzenia postępowania konkursowego.

ŻOŁNIERZE ZAWODOWI JAKO ORGANY JEDNOOSOBOWE UCZELNI WOJSKOWEJ

W obecnym stanie prawnym, ukształtowanym przez nowelizację z dnia 18 marca 2011 r., rektor uczelni wojskowej nie może pochodzić z wyborów ani z konkursu oraz nie może nim zostać cywilny nauczyciel akademicki. Rektora uczelni wojskowej wyznacza bowiem Minister Obrony Narodowej spośród żołnierzy zawodowych posiadających co najmniej stopień naukowy doktora i zatrudnionych w uczelni wojskowej jako podstawowym miejscu pracy, albo spośród oficerów niespełniających tych

²⁶ Por. art. 37 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

²⁷ Por. art. 118a ust. 3 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

²⁸ Por. art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

wymagań, ale posiadających co najmniej stopień wojskowy generała brygady lub kontradmirała²⁹. Wymaga zaznaczenia, że w przypadku wyznaczenia rektora uczelni wojskowej ustawa nie określa, tak jak to ma wyrażnie miejsce w przypadku wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko nauczyciela akademickiego, że wyznaczenia dokonuje się na zasadach i w trybie określonych w przepisach o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Brak przedmiotowego odesłania, nawet jeżeli nie został zamierzony przez ustawodawcę, wywołuje ten skutek, że Minister Obrony Narodowej nie jest związany przepisami określającymi składniki treściowe decyzji o wyznaczeniu na stanowisko służbowe. Dlatego może przede wszystkim nie określać kadencji na stanowisku rektora w sposób zgodny z przepisami pragmatyki służbowej, czyli na okres od osiemnastu miesięcy do trzech lat, lecz może wskazać kadencję czteroletnią, odpowiadającą kadencji pozostałych organów danej uczelni wojskowej. Powtarzalność kadencji rektora uczelni wojskowej nie została też ograniczona do nie więcej niż dwóch następujących po sobie kadencji jak w pozostałych przypadkach rektorów uczelni publicznych, bowiem rektor uczelni wojskowej nie będzie pełnił swej funkcji z wyboru. Przepisy pragmatyki służbowej także nie stanowią podstawy takiego ograniczenia powtarzalności kadencji. Nawet bowiem przy ewentualnym założeniu, że znajdują one zastosowanie w omawianym przypadku, to nie przewidują ograniczenia powtarzalności kadencji na stanowisku służbowym rektora uczelni wojskowej. Żołnierz zawodowy może pełnić zawodową służbę wojskową na tym samym stanowisku służbowym nie więcej niż dwie kadencje, jeśli jest to stanowisko dyrektora (szefa) komórki organizacyjnej Ministerstwa Obrony Narodowej, w tym tworzącej Sztab Generalny WP, albo jeśli zostało zaszeregowane od stopnia etatowego majora (kmandora podporucznika), w którego nazwie występuje określenie „dowódca”³⁰. Rektor uczelni wojskowej jest jednocześnie jej komendantem³¹, w związku z czym ustawa pragmatyczna określa nazwę jego stanowiska służbowego jako rektor-komendant wojskowej uczelni akademickiej³² lub zawodowej³³, albo w innym miejscu jako rektor-komendant uczelni wojskowej³⁴. W nazwie tego stanowiska nie występuje więc określenie „dowódca” i tym samym rektor uczelni wojskowej może być wyznaczany na kolejną kadencję więcej niż dwa razy.

Z analogiczną sytuacją mamy do czynienia w przypadku prorektora właściwego do spraw realizacji zadań uczelni wojskowej jako jednostki wojskowej, który nie jest wybierany, a do zasad i trybu jego wyznaczenia również z braku odesłania nie stosuje się przepisów pragmatyki służbowej. Ponieważ także w nazwie stanowiska tego prorektora nie występuje określenie „dowódca”, powtarzalność kadencji i w tym przypadku nie została ograniczona.

Natomiast odwołanie rektora uczelni wojskowej następuje decyzją Ministra Obrony Narodowej w trybie określonym w przepisach o służbie żołnierzy zawodowych³⁵. Wskazane przepisy nie posługują się terminem „odwołanie ze stanowiska służbowego”, w związku z czym konsekwentnie powinno się posługiwać określeniem zwolnienia ze stanowiska służbowego, jakiego używają przepisy pragmatyki służbowej. Pomijając kolejne problemy wynikające z niekonsekwencji ustawodawcy, który w tej samej ustawie raz odwołuje się do przepisów o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych, drugi raz do przepisów o służbie żołnierzy, a jeszcze gdzie indziej do przepisów o służbie wojskowej, należy jednak mieć na uwadze, że zarówno wyznaczenie, jak i odwołanie

²⁹ Por. art. 73 ust. 1 i 2 oraz art. 19 ust. 2 i 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁰ Por. art. 37 ust. 7 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

³¹ Por. art. 66 ust. 4 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

³² Por. art. 44 ust. 1 pkt 3 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

³³ Por. art. 44 ust. 1 pkt 4 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

³⁴ Por. m.in. art. 124 ust. 5 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

³⁵ Por. art. 78 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

organu uczelni publicznej o bardzo szerokich i wykonywanych jednoosobowo kompetencjach następuje bez jakiegokolwiek udziału środowiska akademickiego. Zważyć bowiem wypada, że uczelnia wojskowa poza tym, że jest jednostką wojskową i wykonuje zadania na rzecz obronności, jest także uczelnią publiczną. Do pełnienia funkcji rektora takiej uczelni niezbędne są określone kwalifikacje w zakresie zarządzania instytucją naukową i dydaktyczną, tym bardziej że rektor uczelni publicznej jest jednoosobowym organem reprezentującym i prowadzącym sprawy uczelni. Konieczna jest ponadto biegła znajomość problematyki kształcenia i prowadzenia badań naukowych. Z publicznego charakteru uczelni wynika także, że jej organy powinny być obsadzone z udziałem czynnika społecznego. Dlatego wydaje się, że ustawa powinna zapewnić wpływ tego środowiska akademickiego na wyznaczenie i odwołanie rektora także uczelni wojskowej.

Można na to zagadnienie spojrzeć także przez pryzmat ustrojowej dla szkolnictwa wyższego zasady autonomii uczelni, która m.in. wyznacza granice dopuszczalnego ingerowania w jej działalność ze strony władz publicznych. Chodzi w tym przypadku o ocenę, czy przedstawione rozwiązanie w zakresie wyznaczania i odwoływania rektora uczelni wojskowej nie stanowi nadmiernego i tym samym niedozwolonego wpływu Ministra Obrony Narodowej na funkcjonowanie uczelni publicznej. Przedstawiony problem można zobrazować następującym hipotetycznym przykładem. Minister Obrony Narodowej podejmuje polityczną decyzję o likwidacji danej wojskowej uczelni zawodowej, która następuje w drodze rozporządzenia ministra. Akt likwidacji może zostać podjęty m.in. na wniosek rektora tej uczelni. Rektor sprawujący swą funkcję odmawia wystąpienia z takim wnioskiem, na przykład mając na uwadze negatywną opinię senatu uczelni, w następstwie czego Minister Obrony Narodowej odwołuje go ze stanowiska i na to miejsce wyznacza inną osobę, z którą zostało ustalone, że złoży wniosek o likwidację uczelni. W świetle choćby przytoczonego przykładu wyraźnie dostrzegalna jest konieczność zapewnienia środowisku akademickiemu wpływu na obsadzanie stanowiska rektora uczelni wojskowej zarówno na jego wyznaczenie, jak i odwołanie.

Może się wydawać, że udział czynnika społecznego przynajmniej w procesie odwołania rektora uczelni wojskowej został zagwarantowany przepisami o nadzorze nad uczelniami. Przewidują one wciąż, że w przypadku stwierdzenia istotnych naruszeń przez rektora przepisów prawa lub statutu Minister Obrony Narodowej może wystąpić do senatu uczelni wojskowej z wnioskiem o odwołanie rektora³⁶. Natomiast w przypadku rażącego naruszenia prawa przez rektora uczelni wojskowej Minister Obrony Narodowej może odwołać rektora uczelni wojskowej po zasięgnięciu opinii Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz odpowiednio Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich albo Konferencji Rektorów Zawodowych Szkół Polskich³⁷. O ile można założyć, że drugi z podanych trybów odwołania rektora uczelni wojskowej znajdzie zastosowanie jako przepis szczególnie, to pierwszy będzie przepisem martwym, gdyż senat uczelni wojskowej nie posiada kompetencji do odwołania rektora, który przecież nie pochodzi z wyborów ani konkursu.

W myśl ustawy prorektorzy, dziekani i prodziekani w uczelni publicznej, a więc także w uczelni wojskowej, są powoływani w drodze wyborów lub konkursu. Ustawa nie zawiera w tym zakresie przepisów szczególnych dotyczących nauczycieli akademickich pełniących zawodową służbę wojskową, dla których funkcje prorektora, dziekana i prodziekana są w istocie stanowiskami służbowymi wskazanymi w etacie uczelni wojskowej, których objęcie wymaga wyznaczenia w trybie określonym przepisami o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych³⁸. Wyznaczenia tego nie dokonuje rektor

³⁶ Por. art. 38 ust. 1 i 6 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁷ Por. art. 38 ust. 5 i 6 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

³⁸ Istotną zmianę w tym zakresie przewiduje rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy

uczelnii wojskowej. Przyjmując, że do wyznaczenia żołnierza zawodowego na stanowisko służbowe w uczelni wojskowej nie są wymagane wybory ani konkurs, powoduje to taką sytuację, że w uczelniach wojskowych można całkowicie wyeliminować wybory lub konkurs, wskazując w etacie uczelni wojskowej wszystkie te funkcje jako stanowiska służbowe dla żołnierzy zawodowych. Z drugiej strony można ograniczyć biernie prawo wyborcze żołnierzom zawodowym, nie wskazując w etacie uczelni wojskowej tych funkcji jako stanowisk służbowych dla żołnierzy zawodowych.

Wypada w tym miejscu zaznaczyć, że ustawa wyraźnie stanowi o wyznaczeniu jedynie prorektora właściwego do spraw realizacji zadań uczelni wojskowej jako jednostki wojskowej. Można w związku z tym stać na stanowisku, że pozostałe funkcje innych prorektorów oraz dziekanów i prodziekanów obejmowane są w trybie wyborów lub konkursu także wówczas, gdy o ich piastowanie ubiegają się żołnierze zawodowi.

Na marginesie powyższych rozważań wypada jeszcze podnieść, że ustawodawca, eliminując w drodze nowelizacji z dnia 18 marca 2011 r. możliwość dokonania wyboru rektora oraz jednego z prorektorów uczelni wojskowej, jednocześnie pozostawił w niedostosowanym do nowego stanu prawnego brzmienie szeregu przepisów ustawy odnoszących się bezpośrednio do poprzedniej sytuacji wyborów rektora i prorektorów uczelni wojskowej. W znowelizowanym stanie prawnym przedmiotowe przepisy ustawy pozostają więc przynajmniej częściowo wadliwe³⁹.

Na zakończenie tej części rozważań należy zwrócić uwagę na przepisy o zatrudnianiu kanclerza i kustora uczelni publicznej, a więc także uczelni wojskowej. Odpowiednio kanclerza i kustora zatrudnia i powołuje rektor. Nie ma w tych przypadkach w ogóle mowy o wyznaczeniu kanclerza lub kustora na stanowisko służbowe, co, jak się wydaje, oznacza, że w uczelni wojskowej ani kanclerzem, ani kustorem nie może zostać żołnierz zawodowy.

OBOWIĄZKI WOJSKOWYCH NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Oboowiązki nauczycieli akademickich określa ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym, dzieląc je na obowiązki dydaktyczne, naukowe i organizacyjne. W tym katalogu nie mieszczą się ani obowiązki wypływające ze stosunku służbowego żołnierza zawodowego określone pragmatyką służbową, jak na przykład obowiązek noszenia umundurowania, odznak i oznak wojskowych w czasie wykonywania zadań służbowych, czy utrzymywania sprawności fizycznej zapewniającej wykonywanie zadań służbowych, ani wynikające dla żołnierzy zawodowych z wykonywania przez uczelnię wojskową jako jednostkę wojskową zadań na rzecz obrony narodowej innych niż dydaktyczno-naukowe. W przedmiotowym zakresie ustawa nie odsyła do pragmatyki służbowej, z czego można wyprowadzić wniosek, że na wojskowych nauczycielach akademickich nie ciąży żadne inne obowiązki niż określone ogólnie dla nauczycieli akademickich. Inne argumenty przemawiają jednak za tym, że ustawodawca racjonalny nawet tylko z założenia nie powinien w sposób zamierzony osiągać rezultatów niedających się pogodzić z istotą stosunku prawnego zawodowej służby wojskowej. Żoł-

zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1278) w dodanym art. 25a ust. 1, zgodnie z którym żołnierzom zawodowym będącym nauczycielami akademickimi mogą być powierzane funkcje organu jednoosobowego uczelni wojskowej lub jego zastępcy albo kierownika jednostki organizacyjnej tej uczelni lub jego zastępcy.

³⁹ Mowa tu o powoływaniu już wyżej przepisie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym art. 38 ust. 1 i 6; inne przykłady z tej ustawy to m.in. art. 72 ust. 4, zgodnie z którym w przypadku utworzenia nowej uczelni wojskowej stosunek pracy z pierwszym jej rektorem nawiązuje Minister Obrony Narodowej, czy art. 121 ust. 4 i 6 określający, że mianowania na stanowisko profesora zwyczajnego lub profesora nadzwyczajnego osoby pełniącej funkcję rektora uczelni wojskowej dokonuje Minister Obrony Narodowej na wniosek senatu tej uczelni.

nierze zawodowi są bowiem zatrudniani przez państwo w celu pełnienia służby publicznej polegającej na realizacji zadań sił zbrojnych, mieszczących się w katalogu zadań państwa. Trudno byłoby uzasadnić pełnienie zawodowej służby wojskowej w jakimkolwiek innym celu. Dlatego wydaje się, że należy się opowiedzieć za odmiennym rozumieniem przepisów o obowiązkach wojskowych nauczycieli akademickich. Proponuje się dokonać ich podziału na trzy zbiory, między którymi mogą w konkretnych przypadkach zachodzić rozmaite relacje. W pierwszej kolejności powinno się wyodrębnić grupę przepisów określających obowiązki wynikające niejako z samej istoty stosunku służbowego żołnierza zawodowego, do których oprócz wyżej podanych przykładów można zaliczyć m.in. obowiązek uzyskania zezwolenia Ministra Obrony Narodowej na przynależność do stowarzyszenia i innej organizacji zagranicznej lub międzynarodowej. Wskazana grupa obowiązków jest związana z samym stanem pozostawania żołnierzem zawodowym i nie ma tu znaczenia wykonywany zawód czy zajmowane stanowisko służbowe w ramach pełnienia służby wojskowej. Do drugiego koszyka będą wówczas należały przepisy określające obowiązki żołnierza zawodowego wynikające z realizacji danych zadań na rzecz obrony narodowej stanowiących wycinek zadań sił zbrojnych. Konkretyzacji tych obowiązków służą wewnętrzne przepisy organizacyjne sił zbrojnych odnoszące się do zadań danych jednostek organizacyjnych, do których można zaliczyć m.in. szczegółowe zakresy działania jednostek wojskowych, ich etaty czy statuty albo regulaminy organizacyjne. Trzeci zbiór to przepisy dotyczące wykonywania określonego zawodu w formie stosunku służbowego żołnierza zawodowego i zajmowania konkretnego stanowiska w hierarchii służbowej, z czym ściśle wiąże się sprecyzowanie obowiązków w karcie opisu stanowiska służbowego należących do zindywidualizowanego żołnierza zawodowego. Wśród wymienionej grupy przepisów należy umieścić także przepisy o pracownikach uczelni. Zaproponowane tu podejście pozwala na ściśle określenie zakresu obowiązków służbowych, co w przypadku stosunku służbowego żołnierza zawodowego ma znaczenie nie do przecenienia. Umożliwia bowiem uniknięcia sytuacji, w której ze względu na różne potrzeby uczelni wojskowej nauczycielom akademickim będącym żołnierzami zawodowymi powierzane były w ramach stosunku służbowego rozmaite zadania niemieszczące się w zakresie pojęcia służby wojskowej. Żołnierze zawodowi w ramach pełnienia służby wojskowej nie powinni być przecież przeznaczani do wykonywania innych zadań niż takie, do pełnienia których utworzona została zawodowa służba wojskowa. Nie oznacza to wcale, że wojskowi nauczyciele akademicki nie mogą świadczyć pracy innego rodzaju niż wynikająca z obowiązków służbowych na rzecz uczelni wojskowej. Powinno to jednak odbywać się na podstawie innego stosunku prawnego. Podkreślić wypada, że pragmatyka służbowa wprost przewiduje taką możliwość, wskazując, że żołnierz zawodowy może wykonywać pracę zarobkową w tej samej uczelni wojskowej, w której pełni służbę⁴⁰.

Przedstawiony wyżej podział obowiązków służbowych żołnierza zawodowego wydaje się być przydatny także dla rozstrzygnięcia zagadnienia dokonywania oceny wykonywania przez żołnierza zawodowego będącego nauczycielem akademickim obowiązków służbowych. Ustawa poddaje wszystkich nauczycieli akademickich okresowej ocenie⁴¹, w szczególności w zakresie należytego wykonywania ustawowo określonych obowiązków właściwych dla nauczycieli akademickich. W tym trybie dokonywana byłaby ocena wykonywania przez wojskowego nauczyciela akademickiego obowiązków zaliczonych do trzeciej grupy. Z kolei pragmatyka służbowa stanowi podstawę do poddania ocenie wykonywania przez żołnierza zawodowego obowiązków służbowych w trybie opiniowania

⁴⁰ Por. art. 56 ust. 3a i 3b ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

⁴¹ Por. art. 132 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

służbowego⁴². Opiniowaniu służbowemu podlegałoby w związku z tym wykonywanie obowiązków należących do pierwszej i drugiej grupy. Jedynie wówczas ocenie podlegałyby wszystkie obowiązki żołnierza zawodowego i jednocześnie uniknęłoby się dokonywania podwójnej oceny tych samych okoliczności w dwóch różnych trybach opartych na odrębnych podstawach prawnych.

Takie wyodrębnienie kilku grup obowiązków służbowych może mieć także znaczenie dla odpowiedzialności dyscyplinarnej ponoszonej przez wojskowych nauczycieli akademickich z co najmniej dwóch tytułów: odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich⁴³ oraz dyscypliny wojskowej⁴⁴.

CZAS SŁUŻBY WOJSKOWYCH NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Przedstawione powyżej rozważania na temat rodzajów obowiązków służbowych wojskowych nauczycieli akademickich będą pomocne do uczynienia kilku uwag dotyczących czasu służby żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych. W zakresie czasu pracy wojskowych nauczycieli akademickich ustawa nie zawiera odesłania do pragmatyki służbowej. Wydaje się, że w związku z tym można przyjąć, iż czas pracy wojskowych nauczycieli akademickich jest określony zakresem ich obowiązków dydaktycznych, naukowych i organizacyjnych. Na gruncie przytoczonego przepisu należy jednak uczynić uwagę odnoszącą się do obowiązków dydaktycznych i naukowych, które nie są związane z każdym stanowiskiem nauczyciela akademickiego, gdyż obowiązki dydaktyczne nie ciążyą na pracowniku naukowym, zaś pracownik dydaktyczny, co do zasady, nie wykonuje obowiązków naukowych. Ustawa w sposób bardziej szczegółowy reguluje jedynie zasady ustalania wymiaru zadań dydaktycznych dla poszczególnych nauczycieli akademickich. Znajdą one wprost zastosowanie do wojskowych nauczycieli akademickich także w przypadkach obniżania wymiaru zajęć dydaktycznych, czy powierzania prowadzenia zajęć dydaktycznych w godzinach ponadwymiarowych i przekraczających liczbę godzin ponadwymiarowych⁴⁵.

Ze względu na ciężących na żołnierzach zawodowych pozostałych obowiązkach zaliczonych wyżej do dwóch pierwszych grup, przedstawiona regulacja czasu pracy wojskowych nauczycieli akademickich nie może zostać uznana za wyczerpującą. Zadania w tym pozostałym zakresie będą bowiem wykonywane poza wymiarem czasu pracy przeznaczanego na realizację obowiązków dydaktycznych, naukowych czy organizacyjnych. Zastosowanie powinny tu znaleźć przepisy pragmatyki służbowej o czasie służby. Na ich podstawie wymiar czasu służby żołnierzy zawodowych jest określany ich zadaniami służbowymi, z uwzględnieniem maksymalnej tygodniowej normy czasu służby w ramach przyjętego okresu rozliczeniowego, przy czym czas służby żołnierzy zajmujących stanowiska służbowe uzależnione od posiadania kwalifikacji określonych w przepisach odrębnych ustaw może być ustalony z uwzględnieniem tych przepisów⁴⁶. Do grupy żołnierzy zajmujących stanowiska służbowe uzależnione od posiadania kwalifikacji określonych w przepisach odrębnych ustaw można zaliczyć wojskowych nauczycieli akademickich, w następstwie czego wydaje się uzasadnione stanowisko, zgodnie z którym uwzględniając przepisy odnoszące się do czasu pracy nauczycieli akademickich, zakres zadań służbowych wojskowych nauczycieli akademickich należących łącznie do wszystkich trzech opisanych wyżej zbiorów obowiązków powinien być określany w taki sposób, aby w poszczególnych przypadkach mogły zostać zrealizowane w ramach maksymalnej tygodniowej normy czasu

⁴² Por. art. 26 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

⁴³ Por. art. 139 ust. 2 oraz art. 149 ust. 1 i 2 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴⁴ Por. ustawę z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U. Nr 190, poz. 1474 z późn. zm.).

⁴⁵ Por. art. 130 i art. 131 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴⁶ Por. art. 60 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

służby w przyjętym okresie rozliczeniowym. Może to w konkretnej sytuacji oznaczać, że ze względu na inne zadania służbowe poszczególni wojskowi nauczyciele akademicki będą wykonywać obowiązki dydaktyczne, naukowe czy organizacyjne w dość zróżnicowanym zakresie.

URLOPY WOJSKOWYCH NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Ustawa – Prawo o szkolnictwie wyższym w zakresie regulacji urlopów żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich nie odsyła do pragmatyki służbowej. Wydaje się, że z tej sytuacji można wywodzić, iż przepisy ustawy o urloпах znajdują zastosowanie jednakowo do wojskowych nauczycieli akademickich. W tym miejscu wypada zwrócić uwagę na następujące dwa zagadnienia wiążące się z urlopami wojskowych nauczycieli akademickich. Pierwsze z nich to wspomniany już wyżej problem stosowania postanowień statutów uczelni jako źródeł praw i obowiązków wynikających ze stosunku służbowego o charakterze administracyjnym. Jest on niezwykle aktualny w przypadku urlopów wojskowych nauczycieli akademickich, bowiem ustawa odsyła w zakresie zasad i trybu udzielenia urlopów do regulacji statutowych. Drugie zagadnienie wiąże się z kolei z przepisami pragmatyki służbowej dotyczącymi urlopów żołnierzy zawodowych. Wprowadzają one bowiem coroczny dodatkowy urlop wypoczynkowy w wymiarze dwunastu dni roboczych dla żołnierzy zawodowych zajmujących stanowiska służbowe, m.in. pracowników naukowych, naukowo-dydaktycznych lub dydaktycznych⁴⁷. Zważyć należy, że takie stanowiska mogą występować nie tylko w uczelniach wojskowych, ale także m.in. w instytutach badawczych, podmiotach leczniczych posiadających oddziały kliniczne, w szkołach podoficerskich czy też w wojskowych centrach i ośrodkach szkolenia. Dlatego można poddać w wątpliwość twierdzenie, że zacytowany przepis pragmatyki służbowej obejmuje także żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska nauczycieli akademickich w uczelniach wojskowych. W przeciwnym wypadku powstaje doniosłe zagadnienie, czy jedynie powołany przepis o dodatkowym urlopie wypoczynkowym znajdzie zastosowanie do wojskowych nauczycieli akademickich, natomiast w pozostałym zakresie urlopy wojskowych nauczycieli akademickich regulowane są ustawą – Prawo o szkolnictwie wyższym, czy też ze względu na wskazany przepis, do urlopów wojskowych nauczycieli akademickich należy stosować wyłącznie przepisy pragmatyki służbowej o urloпах żołnierzy zawodowych. Rozstrzygając przedstawione zagadnienie, proponuje się zwrócić uwagę na to, że zgodnie z przepisami o urloпах żołnierzy zawodowych zawartymi w pragmatyce służbowej wymiar konkretnego rodzaju urlopu uzależnia się od określonych sprecyzowanych okoliczności, do których jako jedna z podstawowych należy zajmowane stanowisko służbowe. Skoro zajmowanie danego stanowiska służbowego jest przesłanką w przedmiotowym zakresie, to z zajmowaniem przez żołnierza zawodowego stanowiska nauczyciela akademickiego także powinno się wiązać udzielanie urlopów odpowiadających specyfice takiego stanowiska, a takie urlopy określają przepisy ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

WYNAGRODZENIE WOJSKOWYCH NAUCZYCIELI AKADEMICKICH

Wyraźny przepis ustawy stanowi, że wynagrodzenie i inne świadczenia dla pracowników uczelni wojskowych będących żołnierzami zawodowymi określają przepisy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych⁴⁸. Na podstawie pragmatyki służbowej żołnierze zawodowi otrzymują jedno

⁴⁷ Por. art. 62 ust. 1 ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

⁴⁸ Por. art. 151 ust. 5 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

uposażenie oraz inne należności pieniężne i świadczenia niepieniężne z tytułu pełnienia zawodowej służby wojskowej. Nie wykluczają one jednocześnie otrzymywania przez żołnierzy zawodowych innych składników wynagrodzenia lub dodatkowych świadczeń w oparciu o przepisy odrębnych ustaw. Dlatego wydaje się uzasadnione stwierdzenie, że zacytowany przepis w obecnym brzmieniu jest nieprecyzyjny, ponieważ żołnierz zawodowy jest uprawniony do wynagrodzenia i innych świadczeń na podstawie odrębnych przepisów, do których należy zaliczyć przykładowo ustawę – Prawo własności przemysłowej, ustawę o prawie autorskim i prawach pokrewnych, czy ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wydaje się, że także przepisy ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym mogą zostać uznane za przepisy szczególne w zakresie określonych świadczeń na rzecz żołnierzy zawodowych. Chodzi tu przede wszystkim o świadczenia w postaci stypendiów dla żołnierzy zawodowych z własnego funduszu stypendialnego uczelni wojskowej utworzonego ze środków innych niż środki finansowe z budżetu państwa oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub ich związków⁴⁹.

Innym przykładowym świadczeniem na rzecz wojskowych nauczycieli akademickich określonym w przepisach odrębnych od ustawy pragmatycznej jest przejęcie przez jednostkę zatrudniającą nauczyciela akademickiego obowiązku wypłaty wynagrodzenia promotorowi w przewodzie doktorskim, osobom opracowującym recenzje w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym i w postępowaniu o nadanie tytułu profesora oraz członkom komisji habilitacyjnej⁵⁰. Warto zwrócić uwagę, że przepis stanowiący podstawę przejęcia obowiązku wypłaty wynagrodzenia w nim określonego uprawnia do tego jednostkę zatrudniającą osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora lub doktora habilitowanego albo tytułu profesora. Rolą praktyki będzie opowiedzenie się za tym, czy za jednostkę zatrudniającą wojskowego nauczyciela akademickiego zostaną uznane Siły Zbrojne RP w oparciu o przepisy pragmatyki służbowej, czy też uczelnia wojskowa, w której dany żołnierz zawodowy wyznaczony jest na stanowisko służbowe nauczyciela akademickiego w rozumieniu przepisów ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

Wydaje się, że powołany wyżej przypadek nie jest jedyną podstawą przyznania żołnierzowi zawodowemu świadczenia na pokrycie kosztów związanych z podnoszeniem przez niego kwalifikacji naukowych i zawodowych, gdyż nie można stracić z pola widzenia odpowiednich w przedmiotowym zakresie przepisów pragmatyki służbowej żołnierzy zawodowych⁵¹.

PODSUMOWANIE

Jak to zostało powiedziane na wstępie, niniejszy artykuł nie wyczerpuje prezentowanej w nim tematyki, a jedynie sygnalizuje wybrane problemy. Oznacza to, że poza przedstawionym zakresem pozostaje szereg zagadnień zasługujących na uwagę, do których warto zaliczyć tak doniosłe kwestie jak rozstrzygnięcie sporów, zastosowanie przepisów Kodeksu pracy do wojskowych nauczycieli akademickich, czy ponoszenie przez nich odpowiedzialności majątkowej. Z naszkicowanych przykładów daje się wyprowadzić wniosek *de lege ferenda* o konieczności poddania przedmiotowych regulacji wnikliwej analizie w celu wyeliminowania nie tylko niejednoznacznych regulacji, ale wręcz ewidentnie wadliwych przepisów ustawy. Wydaje się uzasadnione

⁴⁹ Por. art. 104 ust. 1 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁵⁰ Por. rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie wysokości i warunków wypłacania wynagrodzenia promotorowi oraz za recenzje i opinie w przewodzie doktorskim, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. Nr 206, poz. 1219 z późn. zm.).

⁵¹ Por. art. 52 i nast. ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych.

postulowanie, aby naprawy obecnego stanu dokonać już przy pierwszej okazji, która pojawiła się w związku z przyjęciem przez Radę Ministrów projektu założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw⁵².

BIBLIOGRAFIA

- Korczak J., *Statut szkoły wyższej w świetle nowych uregulowań*, [w:] A. Szadek-Bratuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007.
- Lekston M., *Ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych jako przyczyna rozwiązania stosunku pracy z nauczycielem akademickim*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2012.
- Lekston M., *Wypowiedzenie stosunku pracy nauczyciela akademickiego*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2011.
- Lekston M., *Dyferencjacja zatrudnienia w szkole wyższej. Analiza kryteriów*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2010.
- Lekston M., *Przekształcenia przedmiotowe stosunku pracy w szkole wyższej*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2007/2008.
- Nowik P. [w:] M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Raszewska-Skałecka R., *Statut i regulamin zakładu administracyjnego jako źródła prawa*, Wrocław 2007.
- Pudełko W., *Charakter prawny norm ograniczających dodatkowo zatrudnienie nauczycieli akademickich*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2012.
- Pudełko W., *Kilka uwag na tle pojęcia podstawowego miejsca pracy nauczyciela akademickiego*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2012.
- Raszewska-Skałecka R., *Statut i regulamin szkolnego zakładu administracyjnego w świetle obowiązującego systemu źródeł prawa*, [w:] A. Szadek-Bratuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007.
- Sanetra W., [w:] W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Węgrzyn A., *Węzłowe problemy dotyczące zatrudnienia w szkołach wyższych w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym z porównaniem do założeń projektowych*, *Studia z Zakresu Prawa Pracy i Polityki Społecznej*, 2011.

Wykaz aktów prawnych (wraz z projektami i projektami założeń):

Projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw <http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/arttykul/...> [dostęp: 2013-06-03].

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie wysokości i warunków wypłacania wynagrodzenia promotorowi oraz za recenzje i opinie w przewodzie doktorskim, postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz.U. Nr 206, poz. 1219 z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 lutego 2010 r. w sprawie służby wojskowej żołnierzy zawodowych wyznaczonych na stanowiska służbowe w instytucjach cywilnych (Dz.U. Nr 28, poz. 147 z późn. zm.).

Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (druk sejmowy nr 1278).

⁵² <http://www.nauka.gov.pl/ministerstwo/aktualnosci/aktualnosci/arttykul/...> (dostęp: 2013-06-03).

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 9 października 2009 r. o dyscyplinie wojskowej (Dz.U. Nr 190, poz. 1474 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r. poz. 461 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 593 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 31 marca 1965 r. o wyższym szkolnictwie wojskowym (Dz.U. z 1992 r. Nr 10, poz. 40 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 84, poz. 455 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. z 2012 r. poz. 572 z późn. zm.).

Streszczenie: W 2005 r. nastąpiło zniesienie ustrojowej odrębności wyższego szkolnictwa wojskowego. Uczelnie wojskowe zostały wówczas zaliczone do uczelni publicznych i tym samym włączone do powszechnego systemu szkolnictwa wyższego. Pozostały jednak pewne wyraźne różnice wynikające m.in. z zatrudniania w uczelniach wojskowych żołnierzy zawodowych w charakterze nauczycieli akademickich. Podstawą ich zatrudnienia jest bowiem stosunek służbowy, odznaczający się licznymi i doniosłymi odrębnościami od stosunku pracy. W 2011 r. dokonano zasadniczej nowelizacji ustawodawstwa dotyczącego szkolnictwa wyższego, która objęła także zagadnienia pracownicze. Mając na uwadze aktualnie obowiązujący stan prawny, w artykule przedstawiono wybrane, szczególne regulacje odnoszące się do żołnierzy zawodowych będących nauczycielami akademickimi w uczelniach wojskowych. Omówiono kolejno problematykę: podstawy świadczenia pracy, organów jednoosobowych uczelni wojskowej, obowiązków służbowych, czasu służby, urlopów i wynagrodzenia. Następnie podjęto próbę oceny przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań, w oparciu o którą sformułowano wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda* odnoszące się do pozycji żołnierzy zawodowych będących nauczycielami akademickimi w uczelniach wojskowych i jej wpływu na określenie miejsca uczelni wojskowych wśród uczelni publicznych.

Słowa kluczowe: szkolnictwo wyższe, uczelnie wojskowe, nauczyciele akademicy, żołnierze zawodowi

PROFESSIONAL SOLDIERS AS ACADEMIC TEACHERS IN MILITARY SCHOOLS

Summary: In 2005 statutory separation of higher military education was lifted. Military schools were then included among public schools and thus integrated in general higher education system. Some differences remained, however, due to, among others, employment of professional soldiers as academic teachers. The grounds for their employment is the relationship of service, which is different to work relationship in a number of significant aspects. In 2011 the novel of regulations concerning higher

education was implemented, which covered also employment-related matters. Bearing in mind current laws, the article presents selected specific regulations referring to professional soldiers working as academic teachers in military schools. The following problems are discussed in the article: grounds for employment, one-person bodies of military schools, service obligations, duration of service, leaves, remunerations. Then the assessment of solutions adopted by legislator is attempted at and conclusions *de lege lata* and *de lege ferenda* formulated, referring to position of professional soldiers working as academic teachers and its effect of defining the place of military schools in the system of public schools.

Keywords: higher education, military schools, academic teachers, professional soldiers